

مشکلات و معیارهای همسرگزینی از دیدگاه دانشجویان

نویسندگان: وجیهه رحمانیان ۱، میترا قسوری ۲

واحد آمار و اطلاعات، دانشگاه علوم پزشکی جهرم

چکیده

از آنجا که همسرگزینی به عنوان سنگ بنای اولیه تشکیل خانواده است مطالعه ی ملاک ها و معیارهای همسرگزینی ضروری به نظر میرسد. این مطالعه با هدف شناخت معیارها و مشکلات ازدواج از دیدگاه دانشجویان انجام گرفت. جامعه آماری ۴۳۱ نفر، و ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه بود. مهمترین مشکل ازدواج از دیدگاه دانشجویان اشتغال (۹۳/۷٪)، مسکن (۸۶/۸٪) و تفاوت های فرهنگی دوطرف (۶۹/۱٪) بوده است. در خصوص معیارها و ملاک های ازدواج تفاهم و توافق اخلاقی (۷۰٪)، عشق و علاقه به فرد مورد نظر (۶۶/۴٪) و طرز فکر و عقاید (۵۶/۱٪) بیشترین اهمیت را برای آنان داشت با توجه به یافته های بدست آمده وظیفه همه مسئولین و دست اندرکاران، نهادهای فرهنگی و تربیتی است که در درجه اول اهمیت مشکل اشتغال جوانان را حل نموده تا شرایط تسهیل ازدواج آنان فراهم شده و در قدم بعد به آموزش و مشاوره قبل از ازدواج آنان مبادرت ورزند.

واژه های کلیدی: معیار؛ ازدواج؛ دانشجویان

مقدمه

ازدواج و تشکیل خانواده یکی از عوامل موثر در بهداشت روان و شیوه زندگی افراد محسوب می شود که نقش آن در کاهش نابسامانی های فردی و اجتماعی مشخص گردیده است. (۱) جایگاه و نقش خانواده در میان نهاد یا گروه های دیگر اجتماعی به گونه ای است که بعضی از جامعه شناسان معتقدند که هرگونه اصلاح جامعه باید از خانواده آغاز شود؛ زیرا در روند تکامل بخشیدن به مناسبات پابرجای جامعه، خانواده پیشتاز است (۲) علی رغم اهمیت فوق العاده خانواده چنین به نظرمی رسد که در چند دهه ی اخیر به علت گسترش شهرنشینی و رشد صنعت و تغییرات اساسی در نهادهای اقتصادی اجتماعی خانواده دستخوش تغییرات و تحولات اساسی شده و امروزه ناسازگاریها، طلاق و عدم تفاهم در خانواده ها روبه افزایش است. یکی از دلایل عمده در این ناسازگاریها و ناکامیها عدم بکارگیری معیارهای مناسب و درست ازدواج می باشد. (۳)

در اجتماع ما دختران و پسران بدون مطالعه کافی با برخورداری از احساس ذوق منهای دقت در ابعاد گوناگون اخلاقی، جسمی و روانی به ازدواج با یکدیگر اقدام می نمایند. اگر جوانان با معیارهای اصیل در انتخاب همسر آشنایی داشتند، به یقین این تعداد از خانواده های اجتماع متزلزل نمی شدند. (۴) بررسی آمار ازدواج و طلاق در ایران طی چند سال اخیر نشان می دهد که نسبت طلاق به ازدواج از ۷/۹ در سال ۱۳۷۵ به ۱۰/۴ در سال ۱۳۸۳ افزایش پیدا کرده است. (۵)

از آنجا که ازدواج اولین و مهم ترین مرحله ی چرخه زندگی خانوادگی محسوب می شود مهم ترین عامل در ایجاد جامعه سالم است. پدیده ای بسیار مهم قلمداد می شود در این مقوله، همسرگزینی به عنوان سنگ بنای اولیه تشکیل خانواده از اهمیت بسیار زیادی برخوردار است. در دوران کنونی ضرورت مطالعه ی ملاک ها و معیارهای همسرگزینی دارای اهمیت خاصی است (۶)

درواقع ازدواج موفق بستگی به عوامل مختلف دارد که خیلی از آنها را باید در دوران قبل از ازدواج ارزیابی نمود. ازدواج سالم مستلزم خواست و تلاش مداوم برای برقراری سازش و از خودگذشتگی است. بدیهی است اگر زن و مرد قبل از ازدواج، بایکدیگر توافق بیشتری داشته باشند امکان سازش بعدی بیشتر خواهد بود. (۷)

دانشجویان از فشار با فرهنگ همه جوامع هستند و در تمام امور از آنان انتظارات والاتری داریم تا عوام. آنان که پای درسین زیبای جوانی گذاشته اند دارای دل های شفاف، نرم و روحیه لطیفی هستند. بنای صحیح و نیکوی ازدواج می تواند زندگی پاک از آلايشها همراه با آرامش و امنیت برایشان فراهم آورد و مسیر شکوفایی و تلاش را برایشان هموار سازد.

حمیدی در پژوهشی که در خصوص ملاک ها و معیارهای ازدواج بین دانشجویان دانشگاه آزاد واحد تهران شمال انجام داده، بیان کرده است که از نظر پاسخگویان به ترتیب: ۱- خصوصیات اخلاقی ۲- داشتن استقلال فردی ۳- داشتن خانواده خوب ۴- هم سطح بودن ۵- تحصیلات فرد، مهمترین ملاکها بودند. (۸)

نتیجه ی پژوهشی که توسط سامانی در دانشگاه شیراز انجام گرفت نشان داد که ۴ ملاک تعهد، پاکدامنی، اخلاق و سلامت به عنوان مهمترین ملاک هادر گروه زن و مرد، متاهل و مجرد می باشد. ضمن اینکه عوامل مالی نیز یک ملاک مهم در انتخاب همسر زنان بود. ملاک ظاهر و قیافه همسر در گروه مردان (چه مجرد و چه متاهل) در مقایسه با ملاک های دیگر کم اهمیت تر بود. (۹)

در خصوص موانع و مشکلات در امر ازدواج، زکی در پژوهشی گزارش کرده که ۳۰٪ از دانشجویان مورد مطالعه بر مسائل اقتصادی، ۲۸٪ بر سخت گیری خانواده ها، ۴۰٪ بر هزینه مراسم ازدواج، ۳۱٪ بر عدم آشنایی و شناخت کافی نسبت به همسر آینده تاکید نموده اند. (۱۰) با توجه به موارد فوق الذکر و با توجه به شرایط فعلی جامعه، نگرانی بسیاری از خانواده ها و مسئولین در خصوص به تاخیر افتادن سن ازدواج و از آنجا که جهت برنامه ریزی اصولی و بالابردن سطح آگاهی دانشجویان از معیارهای صحیح ازدواج شناخت نظرات آنان ضروری می باشد، این مطالعه با هدف شناخت معیارها و مشکلات ازدواج از دیدگاه دانشجویان دانشجوین علوم پزشکی جهرم انجام گرفت.

روش

شرکت کنندگان:

جامعه آماری این طرح، دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جهرم بوده است. تعداد نمونه ۴۳۱ نفر دانشجو (۱۳۰ نفر رشته پزشکی، ۷۶ نفر پرستاری، ۵۵ نفر اتاق عمل، ۷۰ نفر هوشبری، ۳۵ نفر بهداشت، ۳۵ نفر علوم آزمایشگاهی و ۳۰ نفر فوریتهای پزشکی) و روش نمونه گیری این طرح تصادفی طبقه ای بود.

ابزار:

ابزار گردآوری اطلاعات پرسشنامه ای حاوی مشخصات دموگرافیک، ۱۴ سوال در خصوص معیارهای همسرگزینی و ۱۱ سوال در مورد مشکلات همسرگزینی بوده که پاسخ همه سوالات در پنج گزینه خیلی زیاد، زیاد، خیلی کم، کم و اصلاً در نظر گرفته شده است. که هربخش از دو مقاله چاپ شده در مجلات علمی پژوهشی گرفته شد. (۷ و ۴) جهت تایید روایی، پرسشنامه در اختیار چند نفر از اعضای هیئت علمی دانشگاه قرار داده شد و نظرات اصلاحی آنان اعمال گردید. جهت تایید اعتبار پرسشنامه، تعداد ۳۰ عدد پرسشنامه در اختیار دانشجویان قرار داده شد که پس از تکمیل وارد نرم افزار SPSS شد و ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۰ بدست آمد.

شیوه ی اجرا:

پرسشنامه ها توسط دو نفر از دانشجویان (که از قبل توجیه شده بودند) در بین دانشجویان دانشکده های پزشکی، پیراپزشکی و پرستاری، مامایی توزیع گردید. پس از تکمیل و جمع آوری پرسشنامه ها که در حدود یکماه به طول انجامید، داده های جمع آوری شده از طریق نرم افزار SPSS تجزیه و تحلیل گردید.

نتایج

یافته ها نشان دادند که ۸۶/۳ درصد از افراد مورد مطالعه این طرح مجرد، ۱۳/۷٪ از آنان متاهل، ۶۱/۵٪ دختر و ۳۸/۵ درصد پسر بودند. همچنین رشته تحصیلی دانشجویان مورد بررسی شامل: ۳۰/۲ درصد پزشکی، ۱۷/۶ درصد پرستاری، ۱۲/۸ درصد اتاق عمل، ۱۶/۲ درصد هوشبری، ۸/۱ درصد بهداشت عمومی، ۸/۱ درصد علوم آزمایشگاهی و ۷ درصد فوریتهای پزشکی بود. نتایج مهم این پژوهش در جدول تنظیم شده است. که در جدول ۱ مشکلات دانشجویان در خصوص ازدواج بررسی شده و در جدول ۲، معیارها و ملاک های ازدواج از نظر دانشجویان ارائه شده است.

جدول ۱.

مشکلات ازدواج از نظر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جهرم

پاسخ ها به درصد					مشکلات
اصلا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	
۱/۴	.۷	۴/۲	۲۷/۶	۶۶/۱	اشتغال
	.۹	۱۱/۹	۴۲/۸	۴۴	مسکن
۱/۴	۸/۴	۳۶/۲	۳۸/۸	۱۵/۲	دخالت خانواده در خصوص ازدواج
۲/۳	۸/۴	۲۹	۳۷	۲۳/۲	ترس از مشکلات بعد از ازدواج
۳/۱	۶/۸	۳۱/۹	۳۸/۷	۱۹/۵	ادامه تحصیل
۲/۶	۹	۲۷/۴	۳۶/۲	۲۴/۸	ترس از دروغ گویی و عدم صداقت
۲/۳	۷/۷	۲۰/۸	۴۵	۲۴/۱	مشکل تفاوت های فرهنگی دوطرف
۷/۷	۱۲/۴	۳۵/۹	۳۰/۵	۱۳/۵	چشم و هم چشمی های خانوادگی
۱۹/۸	۱۹/۶	۳۸/۲	۱۶/۶	۵/۸	وجود خواهر یا برادر از ازدواج نکرده بزرگتر
۱۲/۶	۱۵/۱	۴۲/۱	۲۱/۴	۸/۸	دوری از شهر محل سکونت
۱۵/۲	۱۸/۷	۲۹/۴	۲۳/۴	۱۳/۳	عدم تمایل به ازدواج

باتوجه به اطلاعات جدول (۱) بیشتر دانشجویان (۹۳/۷٪) مهمترین مشکل ازدواج را اشتغال عنوان کردند. سایر موارد به ترتیب شامل مسکن (۸۶/۸٪)، مشکل تفاوت های فرهنگی دوطرف (۶۹/۱٪) و ترس از دروغ گویی و عدم صداقت (۶۱٪) می باشد. جو دخواهر یا برادر از ازدواج نکرده بزرگتر کمترین مشکل ازدواج (۲۲/۴٪) از دیدگاه دانشجویان بوده است. یافته های مطالعه نشان داد که دانشجویان پسر اشتغال (۹۳/۴٪)، مسکن (۹۱/۶٪)، تفاوت های فرهنگی دوطرف (۶۰/۳٪) و دانشجویان دختر نیز اشتغال (۹۴٪)، مسکن (۸۳/۷٪) و تفاوت های فرهنگی دوطرف (۷۴/۷٪) را به عنوان مهمترین مشکلات ازدواج ذکر نموده اند. سایر ملاکها در جدول ۳ آورده شده است.

جدول ۲.

معیارها و ملاک های ازدواج از نظر دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جهرم

پاسخ ها به درصد					ملاک ها
اصلا	خیلی کم	کم	زیاد	خیلی زیاد	
.۵	۱/۴	۲۱/۴	۵۳/۳	۲۳/۵	وضعیت ظاهری و زیبایی
۱/۹	۲/۳	۸/۲	۴۳/۱	۴۴/۵	امنیت و ثبات شغلی
.۵	.۵	۲/۳	۲۶/۷	۷۰	تفاهم و توافق اخلاقی
.۷	.۹	۲/۸	۲۹/۱	۶۶/۴	عشق و علاقه به فرد مورد نظر
.۵	.۹	۷	۳۷/۱	۵۴/۵	اصالت خانوادگی
.۲	۱/۹	۱۱/۴	۳۹/۶	۴۶/۹	تناسب فرهنگی و مذهبی بین دو خانواده
.۵	.۹	۳	۳۹/۵	۵۶/۱	طرز فکر و عقاید
۵/۱	۷/۷	۳۱/۵	۳۹/۷	۱۵/۹	درآمد و ثروت
.۵	.۷	۵/۱	۴۴	۴۹/۸	سلامت جسمانی
۱/۴	۲/۱	۱۷/۲	۵۱	۲۸/۳	تناسب سن
۱/۴	۲/۶	۹/۳	۴۲/۱	۴۴/۷	رضایت خانواده ها
۳۲/۳	۲۳	۳۲/۳	۶	۶/۳	خویشاوند بودن قبل از ازدواج
۲۰/۲	۱۹/۵	۳۵/۱	۱۶/۷	۸/۴	همشهری بودن همسر
۱/۹	۱/۴	۱۶/۲	۴۹/۹	۳۰/۶	تحصیلات

باتوجه به اطلاعات جدول ۲ تفاهم و توافق اخلاقی (۷۰٪) و عشق و علاقه به فرد مورد نظر (۶۶/۴٪)، طرز فکر و عقاید (۵۶/۱) بیشترین و خویشتاوند بودن قبل از ازدواج (۶/۳٪) و همشهری بودن همسر (۸/۴٪) کمترین زمینه اهمیت را در بین ملاکهای انتخاب همسر در دانشجویان داشته است. همچنین یافته ها نشان داد که دانشجویان پسر و همچنین دختر، مهمترین معیار ازدواج را تفاهم و توافق اخلاقی عنوان کرده اند. در گروه دانشجویان پسر معیارهای اصالت خانوادگی (۹۴٪)، عشق و علاقه به فرد مورد نظر (۹۲/۷٪)، طرز فکر و عقاید (۹۲/۱٪) و در گروه دانشجویان دختر امنیت و ثبات شغلی (۹۷/۸٪)، طرز فکر و عقاید (۹۷/۷٪) و عشق و علاقه به فرد مورد نظر (۹۷/۴٪) در رتبه های بعدی اهمیت، ملاک خویشتاوند بودن قبل از ازدواج و همشهری بودن همسر در هر دو گروه دانشجویان (پسر و دختر) در مقایسه با ملاک های دیگر کم اهمیت تر بود.

در خصوص فاصله سنی بین زوجین، یافته ها نشان داد که اکثریت دانشجویان (۶۵٪) تفاوت سنی ۵-۳ سال را ترجیح داده اند. همچنین ۲۱/۷٪ تفاوت ۲-۱ سال و ۱۳/۳٪ از آنان تفاوت بیشتر از ۵ سال را بیان نموده اند.

بحث

دانشجویان شاخص علمی اقصا هر جامعه هستند که توجه به نیازهای عاطفی، اجتماعی، روانی و جسمانی آنها و سالم نگه داشتن این قشر آسیب پذیر جزء وظایف تمامی افراد آن جامعه بخصوص دولتمردان می باشد. متاسفانه در جوامع دانشجویی کشور ما مشکلات متعددی وجود دارد که ذهنیت جوانان دختر و پسر را به خود مشغول داشته است. اگرچه مطالعات متعددی در زمینه ازدواج صورت گرفته اما کمترین نگرش جوانان دانشجویی نسبت به معیارهای ازدواج و مشکلات موجود مورد توجه قرار گرفته است تا با داریت، برنامه ریزی و اولویت بندی مشکلات مرتفع گردد. همچنین از آنجا که به منظور بالا بردن سطح آگاهی دانشجویان از معیارهای صحیح ازدواج، شناخت نظرات آنان ضروری است این مطالعه سعی در شناخت مشکلات و معیارهای ازدواج دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی جهرم در سال ۱۳۹۱ دارد.

یافته ها حاصل نشان می دهند که بین دیدگاه دو جنس پیرامون فاصله سنی بین زوجین تفاوت هایی وجود دارد، به طوری که ۶۸/۸ درصد از دانشجویان دختر و ۵۹ درصد دانشجویان پسر، بهترین فاصله سنی بین زوجین را ۵-۳ سال ذکر کرده اند. این نتایج با نتایج مطالعه کامکار و همکاران (۱۳۸۸) فاصله سنی ۵ سال و مطالعه حیدری و همکاران (۱۳۸۵) محدوده سنی ۳ تا ۴ سال برای پسران و ۴ الی ۶ سال برای دختران همخوانی دارد. همچنین شهیدی و یوسفی در پژوهشی در خصوص مشکلات و معیارهای ازدواج به این نتیجه رسیدند که ۵۷ درصد از دانشجویان تفاوت سنی ۳-۶ سال را مطرح نموده اند (۷) و همان طور که در بهداشت روانی ازدواج نیز مطرح است داشتن حداقل اختلاف سن بین زوجین می تواند در افزایش دادن سطح رضایت مندی زناشویی تاثیر بگذارد.

طبق نتایج بدست آمده از این پژوهش (۹۳/۷٪) افراد مورد مطالعه مشکل اشتغال و (۸۶/۸٪) مشکل مسکن را به عنوان مهمترین مشکلات ازدواج بیان کرده اند. شهیدی و یوسفی در مطالعه خود عنوان کرده اند که ۷۱/۶۰٪ افراد مورد مطالعه مشکلات اقتصادی را بیان کرده اند (۷) که با نتایج این تحقیق همخوانی دارد. این یافته با پژوهشی که زکی در سال ۷۶ انجام داده (۱۰) نیز تاحدی شباهت دارد.

در مطالعه ای که در دانشگاه علوم پزشکی ایران در سال ۱۳۸۹ صورت گرفت اساسی ترین معضل در امر ازدواج بین دانشجویان مشکلات اقتصادی قلمداد شده است. (۱۱) در مطالعه ای که کامکار نیز بر روی دانشجویان یا سوج انجام داده مهمترین موانع ازدواج مشکلات اقتصادی (۵۷ درصد) ذکر گردیده است. (۴) باتوجه به درصد بیکاری در جامعه مشکل اشتغال بعنوان رتبه اول مشکلات مانع ترویج ازدواج، توسط دانشجویان قابل توجیه است.

نتایج پژوهش حاضر بیانگر این مطلب است که ۴۵٪ دانشجویان تفاوت های فرهنگی دو طرف را به عنوان یکی از مشکلات و موانع بیان نموده اند که بانیجه پژوهش شهیدی و یوسفی (۴۹/۵) تاحدی تشابه دارد. (۷) کامکار نیز در مطالعه ی خود اذعان داشته که مهمترین موانع ازدواج از دیدگاه دانشجویان، موانع اقتصادی و فرهنگی بوده (۴) که با نتایج این مطالعه همخوانی دارد.

موضوع تفاوت های فرهنگی نیز یکی از مسائل مهم در امر ازدواج است. طبقه و فرهنگ هر خانواده به دلیل این که بر توقعات، باورها و فرهنگ شخصی افراد تاثیر گذار است به سرعت، عدم تجانس بین دو فرد را نشان می دهد حتی مکن است یک رفتار در برخی طبقات اجتماعی هنجار تلقی و در طبقه دیگر همان رفتار تخلف از اصول قلمداد شود که این تفاوت دیدگاه کشمکش و درگیری را به دنبال دارد. لذا چنانچه دو طرف از نظر فرهنگی با هم سنخیتی نداشته باشند این مشکل می تواند منجر به از هم گسیختگی خانواده گردد.

معیارهایی که مهمترین توجه را برای انتخاب همسر آینده داشته اند، عبارت بودند از: تفاهم و توافق اخلاقی (۷۰٪) عشق و علاقه به فرد مورد نظر (۶۶/۴) و طرز فکر و عقاید (۵۶/۱). اگرچه معیارهای دیگری وجود دارند که در اولویت بعدی قرار دارند. (جدول شماره ۲)

در زمینه معیارهای ازدواج پژوهشهای متعددی صورت گرفته است که نتایج آنها در برخی موارد با نتایج پژوهش حاضر همخوانی دارد.

حراری و همکاران در مطالعه ای که پیرامون عوامل موثر بر ازدواج انجام داده د بیان کرده اند که دانشجویان مهمترین موضوع را وجود تفاهم اخلاقی و علاقه فیما بین قلمداد کردند. (۱۲) زکی نیز در مطالعه خود بیان کرده که در خصوص ملاک ها و معیارهای ازدواج نتایج پژوهش نشان داد که ۸۵/۹ درصد از افراد مورد مطالعه ویژگی های اخلاقی را مهم دانسته اند. (۱۰)

در مطالعه ای که در دانشگاه آزاد اسلامی واحد شمال سال ۱۳۸۷ انجام شد نتایج بدست آمده نشان داد که حسن اخلاق، تفاهم و توافق اخلاقی، وجود عشق و علاقه، وضع ظاهری و زیبایی از ملاک های عمده انتخاب همسر بوده است. (۳) حیدری و همکاران در مطالعه ای که بر روی دانشجویان علوم پزشکی مازندران انجام دادند به این نتیجه رسیدند که به طور کلی معیارهایی که مهم ترین توجه را برای انتخاب همسر آینده داشته اند عبارت بودند از: تفاهم اخلاقی، وفاداری، مسئولیت پذیری، زیبایی و جذابیت ظاهری، شناخت قبل از ازدواج، عشق و علاقه و رضایت والدین. (۱)

محتلا خانواده ای که اصول و ویژگیهای اخلاقی را رعایت نکنند با آشفتهگی و نگرانی روبرو خواهند بود و ممکن است نتوانند کانون گرم و پر از محبت را در خانواده ایجاد کنند. توانایی تصمیم گیری درزوج های راضی و خوشبخت به هنگام مواجهه با مشکلات زندگی در مقایسه با زوج های ناراضی، بهتر است. زنان و مردانی که از نظر ویژگیهای روانشناختی و شخصیتی شباهت زیادی با هم دارند، در طول زندگی خوشبخت تر خواهند بود.

نتایج حاصل از این مطالعه نشان داد که مشکل اشتغال و مسکن از دیدگاه دانشجویان مهمترین مشکلات ازدواج می باشند. لذا پیشنهاد میشود در این زمینه تدابیر لازم (مانند ایجاد شرایط کار دانشجویی، دادن وام های تحصیلی و در نظر گرفتن خوابگاه جهت متاهلین) از سوی مسئولین و دست اندرکاران اتخاذ گردد. همچنین رسانه های جمعی (به ویژه صدا و سیما) باید به مسائل قشر جوان به خصوص مساله ازدواج توجه ویژه نمایند و ساعات بیشتری به مباحث مربوط به خانواده و ازدواج اختصاص دهند. مسئولین آموزشی دانشگاهها نیز با برگزاری کارگاههای آموزشی و همایش های سالیانه می توانند در جهت ارتقای سطح آگاهی دانشجویان در مورد معیارهای اصولی و صحیح ازدواج گام های موثری بردارند.

منابع

- ۱- حیدری جبار، جعفری هدایت و همکاران. (۱۳۸۷). معیارهای ازدواج از دیدگاه دانشجویان مجرد دانشگاه علوم پزشکی مازندران. فصلنامه پژوهش پرستاری، دوره ۳، شماره های ۱۰ و ۱۱ پاییز و زمستان ۱۳۸۷، صفحه ۵۵-۶۲.
- ۲- مجیدالدین اکبر. (۱۳۸۶). بررسی دلایل و آثار افزایش سن ازدواج دختران روستایی در آشتیان سال ۱۳۸۵. پژوهشنامه علوم انسانی دانشگاه شهیدبهبشتی، شماره ۵۳، بهار ۱۳۸۶.
- ۳- فرهادی ماندانا. (۱۳۸۷). بررسی معیارهای همسرگزینی بین دانشجویان رشته حسابداری واحد شمال و دانشجویان رشته علوم اجتماعی واحد شمال دانشگاه آزاد اسلامی در سال ۱۳۸۷. پایان نامه جهت اخذ کارشناسی ارشد، دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال.
- ۴- کامکار علی، اکبرتبار طوری مهدی. (۱۳۹۰). بررسی نگرش دانشجویان علوم پزشکی یاسوج در مورد ازدواج. ارمان دانش فصلنامه علمی دانشگاه علوم پزشکی یاسوج، دوره ۱۶، شماره ۶.
- ۵- موسوی چلگ حسن. (۱۳۸۵). تحلیل آمار ازدواج و طلاق در کشور طی سال های ۱۳۸۱ تا ۱۳۸۳. پیام زن، شماره ۱۷۰.
- ۶- نصیرزاده راضیه، رسول زاده طباطبایی کاظم. (۱۳۸۸). معیارهای فیزیکی انتخاب همسر در دانشجویان دانشگاههای تهران. مجله علمی پژوهشی اصول بهداشت روانی، شماره ۱، سال یازدهم، صفحه ۵۰-۴۱.
- ۷- شهیدی محسن، یوسفی فایق. (۱۳۸۲). بررسی مشکلات و معیارهای ازدواج دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی کردستان در سال ۱۳۸۰. فصلنامه طب و تزکیه، شماره ۴، صفحه ۵-۱.
- ۸- حمیدی صدیقه. (۱۳۸۲). ملاک ها و معیارهای ازدواج بین دانشجویان دختر و پسر دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال دانشکده مدیریت و علوم اجتماعی در سال ۱۳۸۲. پایان نامه جهت اخذ کارشناسی ارشد. دانشگاه آزاد اسلامی واحد تهران شمال.
- ۹- سامانی سیامک. (۱۳۸۴). مقایسه درجه اهمیت ملاک های مختلف بر انتخاب همسر در میان افراد مجرد و متاهل. دومین کنگره انجمن روانشناسی ایران.
- ۱۰- زکی محمد علی. (۱۳۷۶). بررسی ملاک های همسرگزینی و موانع ازدواج دانشجویان. طب و تزکیه، ویژه نامه همایش کشوری ازدواج در بهداشت روانی دانشجویان.
- ۱۱- میری محمدرضا، غلامی حسن و همکاران. (۱۳۷۵). بررسی نگرش و علل کاهش ازدواج دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی بیرجند. مجله علمی دانشگاه علوم پزشکی بیرجند، دوره ۴، شماره ۸-۹، صفحه ۵۲-۴۶.
- ۱۲- حراری محمد علی، حسینی مطلق و همکاران. (۱۳۸۰). بررسی دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد پیرامون عوامل موثر بر ازدواج. مجله دانشگاه علوم پزشکی شهید صدوقی یزد، دوره ۱۸، شماره ۱، صفحه ۳۷-۴۳.